

внутрішнього середовища підприємства на певний період часу, який дорівнює періоду реалізації стратегії [6].

Розробка та реалізація стратегії дозволяє вирішити одну із проблем підвищення ефективності діяльності підприємства ресторанного господарства, а саме задачу планомірного розвитку організації шляхом переорієнтації керівництва з короткострокових цілей на довгострокові. Як показує досвід роботи багатьох підприємств, виконання стратегічних планів є дуже складним завданням, оскільки безліч окремих заходів і дій повинна бути скоординована таким чином, щоб досягти цілей з найменшими витратами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Ансофф И. Стратегическое управление: сокр.

пер. с англ. / И. Ансофф // М.: Экономика. - 1989. - 519 с.

2 Салун В. Стратегическое планирование - цель или средство / В. салун // Маркетинг. - 1999. - № 1. - С.42-47.

3 Виханский О.С. Стратегическое управление: учебник, 2 изд., перераб. и доп. / О.С. Виханский // М.: Гардарики. - 2000. - 296 с.

4 Ефремов В.С. Стратегическое управление в контексте организационного развития / В.С. Ефремов // Менеджмент в России и за рубежом. - 1999. - №1.- С.3-13.

5 Куденко Н.В. Стратегический маркетинг: навч. посібник / Н.В. Куденко // К.: КНЕУ. - 1998.-152 с.

6 Міщенко А.П. Стратегічне управління: навч. посіб. /А.П. Міщенко// Київ: «Центр навчальної літератури». - 2005. - 336 с.

Аннотация. В статье приведены основные концептуальные подходы до формирования системы стратегического развития предприятий в ресторанном хозяйстве.

Ключевые слова: потребитель, услуга, стратегическое управление, ресторанное хозяйство

Summary. In the article basic conceptual approaches are resulted to forming of the system of strategic development of enterprises in a restaurant economy.

Keywords: user, favour, strategic management, restaurant economy

Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Пулипенко А.А.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.

УДК 336.77

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

*Нескородєва І.І. к.е.н., доцент,
Биковська А.М., студентка (ХНЕУ)*

У статті досліджено економічну категорію «кредитування» та уточнено її економічний зміст з точки зору функціонального призначення кредиту. На основі аналізу стану розвитку кредитування малого бізнесу в Україні, визначено основні проблеми та шляхи вирішення проблем в галузі розвитку кредитування в Україні.

Ключові слова: кредит, капітал, позичальник, малий бізнес.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. В умовах дестабілізації економіки, обмеження фінансових ресурсів саме суб'єкти підприємництва, які не потребують великих

стартових інвестицій, спроможні за певної підтримки найшвидше і найефективніше розв'язувати проблеми кризової економіки України, стимулювати розвиток конкуренції та сприяти економічному зростанню.

Саме малий бізнес створює 65% валового національного продукту, забезпечує ринкову конкуренцію, наслідком якої є висока якість товарів і найповніше задоволення потреб споживачів. В малому бізнесі зайнято близько 50% робочих місць [1].

Беззаперечно те, що для розвитку малого та середнього бізнесу необхідні вільні грошові кошти, які повинні бути спрямовані в найбільш привабливі сфери бізнесу.

Отже, застосування кредиту є необхідним елементом процесу функціонування ринкової економіки, а також чи не єдиним джерелом вирішення проблеми забезпечення стабільної, ритмічної роботи підприємств різних галузей народного господарства, зокрема малого бізнесу, тим більше, що кредит потрібен вже існуючому підприємству.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор з посиланням на джерела. Загальні проблеми кредитування підприємств, а також малого бізнесу розглядали як вітчизняні так і зарубіжні вчені - економісти, такі, як: В. Іконніков, Ю. Шенгер, Ю. Бабичева, О. Трохова, В. Лаптев, В. Кузьмін, Г. Панова, І. Трахтенберг, М. Богачевський, М. Ямпольский та інші [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9]. Однак поряд з цим, в сфері економічної теорії не існує єдиної точки зору щодо трактування поняття «кредит». Крім того, відсутня певна систематизація даних підходів. У

зв'язку з цим, виникає необхідність уточнення економічного змісту даного поняття.

Формування цілей статті(постановка завдання). Отже метою статті є аналіз та узагальнення тлумачення поняття «кредит» та визначення особливостей кредитування малого бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Термін «кредит» походить від латинського слова «creditum» — «позичка», отже, кредит — капітал, що позичається, тобто, надається кредитором у тимчасове користування позичальникові на умовах платності, зворотності і цільового використання [1].

Необхідність кредиту обумовлена тим, що в одних виробників є вільні кошти, а іншим вони потрібні для закупівлі товарів. Тому, спочатку купці, а згодом й комерційні банки, брокерські контори, страхові та інвестиційні компанії стали накопичувати позичковий капітал і надавати його промисловцям, фермерам, комерційним структурам, установам, організаціям. Кредиторами називають фізичних і юридичних осіб, що надають позичку, а тих, хто її бере, — позичальниками [10].

Трактування поняття «кредит» як економічної категорії залежить від поглядів вчених-економістів щодо ролі та значенні у загальноекономічних процесах, що представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Трактування поняття «кредит»

1	2
Джерело поняття	Характеристика поняття «кредит»
І.А.Трахтенберг [2]	Форма руху позичкового капіталу
М.М. Ямпольский [3]	Відносини, пов'язані зі зворотним наданням ресурсів і погашенням виникаючих у зв'язку з цим зобов'язань
Ю.Є. Шенгер [4]	Форма розпорядження державою, громадськими фондами, з метою розвитку економіки, що виражається в плановому зворотньому перерозподілі грошових коштів, обумовленому постійно відновлюючимся кругообігом коштів господарства
М.Б.Богачевський [5]	Форма руху позичкового капіталу, що супроводжується невиробничим використанням залучених коштів
В.С. Іконніков [6]	Форма грошових економічних відносин, акумуляція тимчасово вільних грошових ресурсів господарських організацій, державного бюджету та населення, для продуктивного використання цих ресурсів, як термінових позик на збільшення основних і оборотних фондів соціалістичних підприємств, відповідно до вимог закону планомірного, пропорційного розвитку народного господарства
Ю.О.Бабичева, О.В.Трохова [7]	Відносини між кредитором і позичальником з надання першим останньому певної суми грошових коштів на умовах платності, строковості і поворотності

1	2
В.В.Лаптев, В.Ф. Кузьмін [8]	Суспільні відносини з акумуляції грошових коштів і надання їх у розпорядження госпорганів на умовах повернення та цінну, яке передбачено, організовано та врегульовано нормами права
Г.С. Панова [9]	Кредит проявляє свою сутність, з одного боку у вигляді сукупності економічних відносин з приводу зворотного руху вартості, а з іншого - у вигляді позики або позики товарів або грошових коштів
Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств". [11]	Кошти та матеріальні цінності, які надаються резидентами або нерезидентами у користування юридичним чи фізичним особам на визначений термін і під відсоток

Світова практика свідчить, що роль кредиту в економіці має вагомим значення, сучасне господарство не може функціонувати стабільно без кредиту. У зв'язку з цим, для практиків безсумнівно важливе уточнення теоретичного знання поняття «кредит», так як розгляд деяких практичних проблем у теоретичному ключі (наприклад, на основі кругообігу кредитних ресурсів) дає можливість сформулювати загальні (принципові) підходи до їх вирішення, допомагає усвідомити сутність поняття «кредит» як економічного феномена, дає можливість повніше розкрити специфіку його функціонування, його вплив на процеси, що протікають в економіці, розширює судження про ринок кредитних ресурсів. Теоретична ясність дає ясність практичну.

Узагальнивши погляди вітчизняних і зарубіжних учених-фінансистів та законодавчі акти, можна зробити висновки, що сутність поняття «кредит» не розкрита повністю.

Проаналізувавши структуралізоване поняття «кредит», можна зробити деякі висновки щодо поглядів вітчизняних і зарубіжних учених-фінансистів та законодавчих актів.

Отже, можна розподілити трактування вчених на групи та виділити переваги та недоліки в трактуваннях.

Одна група вчених відобразила основну мету кредитування, але вони не вказали суб'єктів, об'єктів, та основні принципи [2; 3; 4; 5; 6].

Суб'єктами кредитних відносин виступають кредитори та позичальники.

Об'єктом кредиту є та вартість (грошові та матеріальні цінності), яка передається в позичку одним суб'єктом іншому. Об'єкти кредиту можуть передаватися одним суб'єктом іншому не тільки у формі позички, а й в інших формах.

Як відомо, процес кредитування здійснюється на основі принципів, які представлені на рис. 1 [4].

Рисунок 1 - Основні принципи кредитування

Цільове призначення позички полягає у тому, що економічні суб'єкти, які виявили намір вступити в кредитні відносини, повинні заздалегідь чітко визначити, на яку ціль будуть використані позичені кошти. Визначену ціль повинні однаково розуміти й оцінювати обидві сторони, погоджуючись на її кредитування.

Строковість позички передбачає, що вільні кошти кредитора передаються позичальнику на чітко визначений строк, який сторони повинні узгодити в момент вступу в кредитні відносини. Строковість впливає з цільового призначення позички і сама слугує передумовою для подальшого розгортання кредитних відносин між сторонами позички: визначення плати за позичені кошти, порядку повернення коштів тощо.

Поверненість позиченої вартості кредитором означає, що позичальник повинен повернути кредитором весь обсяг одержаної в позичку вартості. Цей принцип впливає з попереднього — строковості позички та тісно пов'язаний із ним, але це самостійний принцип. Визначення строку позички при укладанні відповідної угоди зовсім не гарантує того, що вона буде погашена якраз у цей термін.

Забезпеченість полягає у прийнятті кредитором при наданні позички додаткових заходів щодо гарантування повернення позички у визначені строки. Принцип забезпеченості відіграє важливу роль у захисті від кредитних ризиків — він є останньою перепорою на шляху вказаного ризику.

Платність користування позичкою полягає у тому, що позичальник повертає кредитором не тільки основну суму боргу, а й сплачує додаткові кошти у формі процента.

Усі принципи кредитування тісно пов'язані між собою, оскільки впливають: з сутності кредиту, і тільки в комплексі можуть забезпечити її реалізацію. Тому, для ефективного кредитування дотримання всіх його принципів є обов'язковим.

Інші вчені [7; 8; 9] вказали принципи кредитування, але не всі, в трактуваннях не були зазначені такі принципи, як – цільове призначення та забезпеченість.

Щодо трактування поняття «кредит» у законодавчих актах, то можна сказати, що в законі України "Про оподаткування прибутку підприємств" було дано майже повне трактування поняття «кредит», але не вказані принципи кредитування [11].

Внаслідок проведеного дослідження можна стверджувати, що кредит - це грошові відносини, які виникають між кредитором та позичальником з приводу передачі кредитором певної суми капіталу в тимчасове користування позичальнику на принципах платності, повернення, цільового використання запозичених коштів, реального забезпечення і строковості.

Щодо розвитку кредитування в Україні, особистого значення набуває кредитування малого бізнесу. Адже, частка малого бізнесу у ВВП України становить 5%, а кількість малих підприємств з розрахунку на 10 тис. людей – 33, тоді як у розвинутих країнах частка малого бізнесу у ВВП становить 50-60 %, на 10 тис. осіб припадає 500 малих підприємств [10].

До найкрупніших банків в Україні, які кредитують малий бізнес, можна віднести такі банки, як ЗАТ «ПриватБанк», ВАТ «Укрексімбанк», ВАТ «Ощадбанк», ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», ВАТ «ВТБ», ЗАТ «ПУМБ», ПАТ «Альфа-банк», ПАТ «Укрсоцбанк» та ВАТ «Укргазбанк».

В економічно розвинених країнах питома вага кредиту в структурі джерел фінансування малого бізнесу становить не менше, ніж 60%. Зовсім іншою є структура джерел фінансового забезпечення малого бізнесу в Україні, де частка кредиту дорівнює менше, ніж 20% [10]. Фінансове забезпечення малого бізнесу в Україні наведено на рис. 2.

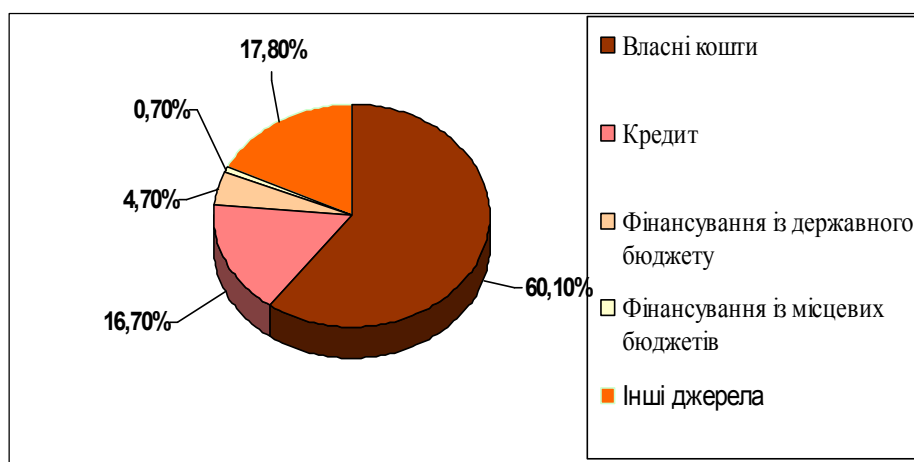

Рисунок 2- Фінансове забезпечення малого бізнесу в Україні в 2010 р.

На даному рисунку видно, що вітчизняні підприємства фінансуються переважно за рахунок власних коштів, а це уповільнює розвиток малого бізнесу в Україні.

Отже, можна виділити основні проблеми, які уповільнюють розвиток кредитування малого бізнесу в Україні.

Отже, до проблем з точки зору кредиторів, можна віднести такі проблеми, як непрозорість малого бізнесу; недостатня економічна та юридична грамотність малих підприємств; високі ризики неповернення кредитів та відсутність масштабної державної підтримки малого бізнесу.

До проблем з точки зору позичальників можна віднести такі проблеми, як

- висока вартість кредитів;
- жорсткі умови отримання кредитів;
- великі строки розгляду заявок;
- недостатня державна підтримка малого бізнесу.

Підводячи підсумки, можна констатувати, що фінансово-кредитна допомога малому підприємству з боку держави, може формуватися за такими напрямками:

стимулювання комерційних банків та інших фінансових небанківських установ до надання позик і розширення послуг малим підприємствам шляхом звільнення від оподаткування коштів, що спрямовуються у фонд кредитів малому підприємству, та надання державної гарантії повернення позик;

переорієнтація бюджетних коштів, спрямованих на фінансово-кредитну підтримку малого сектора економіки за рахунок прямого забезпечення фінансовими ресурсами на формування фондів для надання послуг з метою стимулювання процесів кредитування малого підприємства;

активізація процесу утворення та діяльності недержавних гарантійних і страхових установ для обслуговування малого бізнесу за коштами освіти відповідальних мотиваційних механізмів зацікавленості в цій діяльності та наданням пільгових умов для їх функціонування;

більш ефективне використання іноземної допомоги й активне визначення своєї позиції у взаємовідносинах з міжнародними фінансовими організаціями;

сприяння процесу самоорганізації суб'єктів малого підприємства у розв'язанні своїх

фінансово-кредитних проблем шляхом організації установ взаємного фінансування та гарантування.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку. За допомогою термінологічного аналізу поняття «кредит» в українській та зарубіжній практиці було уточнено його економічний зміст з точки зору функціонального призначення кредиту та методичний зміст. Такий підхід створить теоретичну базу для удосконалення методологічної бази процесу банківського кредитування. На основі аналізу практики кредитування малого бізнесу в Україні було визначено основні проблеми та шляхи вирішення цих проблем з боку держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамова І.М. Проблеми розвитку малого підприємництва в Україні / І.М. Абрамова // Фінанси України. - 2010. - №4. - С. 12 – 17.
2. Трахтенберг І.А. Грошовий обіг і кредит при капіталізмі / І.А. Трахтенберг- М.: Контур, 1962.- 324с.
3. Ямпільський М.М. Про трактування кредиту / М.М. Ямпільський // Гроші та кредит .- 1999 .- № 4. - С. 31.
4. Шенгер Ю.Є. Нариси радянського кредиту / Ю.Є. Шенгер - М.: Госфініздат, 1961. - 322с.
5. Богачевського М.Б. Основи кредитної справи / М.Б. Богачевського - М.: КОМ, 1946.- 367с.
6. Іконніков В.С. Фінанси СРСР / В.С. Іконніков - М.: Фінанси і статистика, 1984. - 375с.
7. Бабічева Ю.О. Гроші в економіці сучасного капіталізму / Бабічева Ю.О., Трохова О.В. - М: Спілка, 1983.-325с.
8. Лаптев В.В. Правові основи банківського кредитування промисловості в СРСР / В.В. Лаптев, В. Ф. Кузьмін .- М: Рада, 1963 .- 356с.
9. Панова Г.С. Кредитна політика комерційного банку / Г. С. Панова- М.: ІКЦ «ДІС», 2007.-352с.
10. Клочко Ю.О. Проблеми малого бізнесу в Україні / Ю.О. Клочко // Економіка України. – 2010. – № 1. – С. 8 – 12.
11. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28 грудня 1994р. № 784–XIV// Офіційний сайт «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon1.rada.gov.ua.

Анотація. В статті досліджена економічна категорія «кредитування» і уточнено її економічне значення з точки зору функціонального призначення кредиту. На основі аналізу стану розвитку кредитування малого бізнесу в Україні, були визначені основні проблеми і шляхи їх вирішення в області розвитку кредитування в Україні.

Ключеві слова: кредит, капітал, заёмщик, малий бізнес.

Summary. In the present research paper the study of the economic category "crediting" was held and its' economic content was precised from the point of view of the functional purpose of a credit. The basic problems and ways of their solutions in the field of crediting development were pointed out on the basis of the analysis of the small-scale business crediting development status in Ukraine.

Keywords: a credit, a capital, a borrower, a small-scale business.

*Рецензент к.е.н., доцент НАУ ім. М.С.Жуковського Фурсова В.А.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Зубенко В.О.*

УДК 519.86:656.2.009.12

ЭКОНОМИКО-МАТЕМАТИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ МЕЖОТРАСЛЕВОЙ КОНКУРЕНЦИИ МОНОПОЛИЙ

Петренко Е.А., докторант (ИЭП НАН Украины)

Запропоновано математичну модель міжгалузевої конкуренції монополій. Встановлено, що цінові диспропорції між ними можуть бути усунені тільки при умові зовнішнього регулювання з боку держави.

Ключові слова: монополія, конкуренція, математична модель, тарифи.

Постановка проблеми. В Украине «Укрзалізницю» нередко рассматривают не как монополию, а в качестве организации, имеющей в своей структуре естественно монопольную компоненту – эксплуатацию железнодорожных путей. В подтверждение этому приводится аргумент о том, что при выполнении пассажирских перевозок на дальние расстояния железнодорожный транспорт общего пользования частично конкурирует с авиационным транспортом, а в пригородных и межобластных перевозках - с автомобильным и речным. Часть грузов перевозится также автомобильным и речным транспортом. В действительности же, не испытывая существенной конкуренции со стороны других видов транспорта, «Укрзалізниця» является монополией на основных сегментах транспортного рынка и, прежде всего, в сферах перевозок массовых сырьевых грузов и пассажиров на средние и дальние расстояния. К монопольным относятся также ее специфическая деятельность, например, диспетчеризация и организация перевозок на национальных транспортных рынках в соответствии с потребностями государства [1].

Выполняя свою непосредственную функцию – перевозки, железные дороги Украины, как системообразующая отрасль, должны поддерживать структурное равновесие национальной экономики. При этом наиболее сильное воздействие на экономику оказывают цены (тарифы) на железнодорожные перевозки. Железнодорожный транспортный тариф – это цена перевозки грузов или пассажиров, которая устанавливается на основе себестоимости перевозок, соотношения спроса и предложения с учетом цен на перевозки другими видами транспорта, а также другими способами.

Как монополия и, если не будут препятствовать государственные органы, на своем сегменте транспортного рынка «Укрзалізниця» в принципе может установить на перевозки сколь угодно высокие цены. Поэтому перманентный рост тарифов на железнодорожном транспорте обуславливает необходимость постановки вопроса об обоснованности затрат монополиста, а также о соответствии качества услуг их уровню.

Одной из основных целей предполагаемого реформирования железных дорог является снижение издержек, а, следовательно, и стоимости перевозок. Однако при этом, вопреки самой логике